

Nr 1017

av herr Olsson i Kil

om åtgärder för att motverka den s. k. politiska fattigdomen.

Dagens komplicerade svenska samhälle bygger i hög grad på att den enskilde medborgaren känner till lagar, förordningar och bestämmelser samt har faktisk möjlighet att hävda sina rättigheter i olika avseenden. Laginkomstutredningens undersökningar visar att verkligheten ser annorlunda ut. Många människor i dagens Sverige är vad som med ett nytt begrepp kan betecknas som "politiskt fattiga".

Den politiska fattigdomen kan sägas ha tre element:

1. Man känner inte till lagarna; vet inte vilka rättigheter man har.
2. Även om man känner till sina rättigheter vågar man inte utnyttja dem. Självförtroendet är svagt. Att åstadkomma en skrivelse till en myndighet blir ett oöverstigligt hinder.
3. Man saknar kontakter med människor som vet hur man tar till vara sina rättigheter och framför sina synpunkter.

Den politiska fattigdomen hänger nära samman med materiell fattigdom. Höginkomsttagarna är inte politiskt fattiga i något av de tre här angivna avseendena. Bland de extremt lagavlönade är det däremot nästan en tredjedel som uppger sig inte kunna författa en skrivelse och överklaga en myndighets beslut och inte heller känner till någon som skulle kunna hjälpa till med detta. Dessa människor har mycket svårt att t. ex. ta till vara sina rättigheter enligt kollektivavtal och hyreslagstiftning.

Den politiska fattigdomen är allvarlig också därför att människor måste ha anspråk, bl. a. om vi skall klara laginkomstproblemet. Svarigheten att nå de mest behövande med vuxenutbildningen belyser detta, liksom det förhållandet att hemmakvinnorna är bland de politiskt allra mest fattiga.

En utbredd politisk fattigdom är vidare motsatsen till den aktiva demokrati, där de förtroendevalda står i ständig och nära kontakt med alla medborgare och medborgarna för fram sina synpunkter till beslutsfattarna.

Det är givetvis svårt att med enkla åtgärder bryta den politiska fattigdomen. Den är i stor utsträckning en del i en allmänt besvärlig social situation för många människor i Välfärdssverige. Det nära sambandet mellan politisk fattigdom och lag utbildning, lag inkomst, social isolering etc. ställer krav på insatser i jämlikhetsskapande syfte på en rad samhällsområden. Uppsökande verksamhet i vuxenutbildningen, uthyggnad av harnadaghem, så att kvinnan får ökad valfrihet, insatser för att ge invandrarna bättre anpassningsmöjligheter och möjligheter att tidigare delta i landets politiska liv utgör exempel på samhällsåtgärder som på längre sikt motverkar den politiska fattigdomen. De förslag till reformer

för bl. a. kommunal närdemokrati som folkpartiet fört fram verkar givetvis i samma riktning.

Men också på kortare sikt bör det vara möjligt att vidta åtgärder, som ökar de faktiska möjligheterna för alla medborgare att göra sig gällande i samhället, få sina synpunkter framförda och sina rättigheter tillvaratagna. Jag vill här peka på några sådana tänkbara åtgärder.

Tidningar

Medborgarnas möjligheter att föra fram sina synpunkter på främst insändarplats måste bevaras och helst vidgas. Här kommer givetvis presstödet som helhet in. En mångsidig och självständig press torde vara den bästa garantin för att de enskilda människorna får en chans att komma till tals. Insändaravdelningarnas ställning borde dock kunna stärkas och särskilda insändartidningar därutöver eventuellt skapas. I skolundervisningen bör man som en väsentlig del ta upp hur den vanlige medborgaren kan använda en tidning för att föra fram sin åsikt och redovisa sina erfarenheter av samhällets sätt att fungera.

Organisationer

På det kommunala planet kan man se till att olika organisationer får gratis möteslokaler, möjligheter till gratis anslag och annan form av information etc. Samhället bör över huvud taget göra det så lätt som möjligt för organisationerna att nå människor. Stödet till organisationer, som drivs av och bland människor i en besvärlig social situation, t. ex. KRUM och Länkrörelsen, kan ha en särskilt viktig uppgift att fylla när det gäller att samla människor, som kanske inte är vana vid organisationsarbete, till gemensamt agerande. Sverige är ett organisationernas samhälle. Träning i organisationsarbete kan spela en väsentlig roll för att vänja människor vid att påverka beslutsfattarna och hävda sina rättigheter.

"Allmänhetens ombudsman"

I de sociala centra som är under utbyggnad i kommunerna och som i flertalet kommuner sannolikt kommer att bli en realitet under 1970-talet borde finnas åtminstone en person som på heltid kunde ägna sig åt människor som behöver söka rättelse i olika angelägenheter av typ enklare skatteproblem (dock ej deklarationer), hyresmål, frågor i samband med låneansökningar etc., dvs. över huvud taget alla vardagliga problem som måste lösas genom kontakter med myndigheter. Det finns många sådana ärenden, för vilka man varken ekonomiskt eller praktiskt kan anlita advokat. Ofta finns det för dessa ärenden heller ingen ordinarie tjänsteman, som är lämplig och villig att hjälpa till och som den som behöver hjälp dessutom snabbt och enkelt kan nå. Personen i fråga, t. ex. benämnd "Allmänhetens ombudsman", skulle kunna bli litet av den gamla tidens sakförare på landshygden. Lämplig utbildning för denne

tjänsteman skulle kunna vara socionomutbildning på administrativa linjen. Tjänsten som allmänhetens ombudsman skulle saluföras intensivt via dagspress, kommunala informationsorgan, anslagstavlor etc. Samtliga hushåll borde kontinuerligt upplysas om att det finns dylika tjänster. Inom vårdssamhället har från folkpartihåll under flera år framförts förslag om regionala vårdombudsmän, vilka skulle fylla en liknande funktion.

Storremiss

På landets olika vårdinrättningar finns tiotusentals människor som tillhör de verkligt politiskt fattiga. I och med att jag träder över tröskeln till en vårdinstitution, t. ex. fängelse eller nykterhetsanstalt, förlorar jag i stor utsträckning rätten att bestämma över min närmaste tillvaro. Nu pågår inom socialutredningen ett stort utredningsarbete om den framtida vårdpolitiken. Bland annat socialutredningens förslag angående målsättningen för samhällets sociala insatser borde kunna redovisas i en populärversion och ligga till grund för ett jätteradslag på landets samtliga vårdinstitutioner. Med enkel och lättförståelig text, bra illustrationer samt lämpliga frågeställningar skulle man säkert kunna få i gång diskussioner på många vårdanstalter. Handledare skulle med bildningsförbundens hjälp och med särskilda anslag kunna snabbutbildas och arvoderas för att leda korta studiecirklar med de intagna. Synpunkter och svar skulle redovisas skriftligen till socialdepartementet. De politiska partierna kunde med fördel kopplas in på socialpolitiken i vid mening och redovisa sin syn på de vårdinrättningar som vill ha besök.

Denna modell skulle, om den blev noggrunda framgångsrik, också kunna tillämpas i samband med andra reformer på andra områden.

Det var inte minst i fråga om problemet med den politiska fattigdomen - olyckligt att regeringen stoppade laginkomstutredningens fortsatta arbete. Den hade annars fått tillfälle att inte bara beskriva verkligheten utan också söka ange några konstruktiva vägar att minska denna sorts "fattigdom".

Nu är risken överhängande för att detta speciella problem försvinner i de överväganden angående lämpliga kortsiktiga förslag för att lösa låginkomstproblemet som en särskild grupp inom kanslihuset är sysselsatt med. Jag anser därför att riksdagen bör begära åtgärder och förslag från regeringens sida, ägnade att bl. a. genom konkreta, snabba åtgärder av i denna motion angivet slag motverka den politiska fattigdomen och ge fler medborgare faktisk möjlighet att ta till vara sina rättigheter.

Hemställen

Under hänvisning till vad som anförts hemställer jag
att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär åtgärder och förslag till
riksdagen av i motionen angivet slag, ägnade att motverka
den s. k. politiska fattigdomen.

Stockholm den 26 januari 1972

BILLY OLSSON (fp)

i Kil